

Zo moeilijk als Ali Smith is, zo gemakkelijk is Rushdie

Karina van Santen en Martine Vosmaer in gesprek met Margot Poll

Karina van Santen (1956) en Martine Vosmaer (1946) studeerden aan het (helaas opgeheven) Instituut voor Vertaalkunde in Amsterdam. In 1985 verscheen hun eerste gezamenlijke vertaling. Aanvankelijk vertaalden ze vooral uit het Frans, (onder anderen Blas de Roblès, Queneau, Catherine Millet, Genet en Claire Castillon) maar gaandeweg steeds meer uit het Engels. Ze vertaalden 'hogere' literatuur van onder meer Beckett, Mark Z. Danielewski, Simon Schama, Salman Rushdie, DBC Pierre en Ali Smith, maar ook vrolijke vrouwenboeken van Allison Pearson. Inmiddels vertalen ze ook uit het Afrikaans, romans van Etienne van Heerden en S.J. Naudé, en thrillers van Deon Meyer. Hun motto is 'consequent inconsequent', want vertalen is geen wiskunde. In de ruim 40 jaar dat ze samenwerken, vertaalden ze meer dan 150 boeken.

Margot Poll studeerde Italiaanse taal- en letterkunde in Florence en Leiden en was redacteur bij NRC, aanvankelijk bij Binnenland, later bij de Boekenredactie. Ze schreef toen vooral over (vertaalde) Italiaanse literatuur.

Zo moeilijk als Ali Smith is, zo gemakkelijk is Rushdie

In een speciale vertaaleditie van NRC Boeken sprak Margot Poll in november 2022 met enkele literair vertalers over 'hun moeilijkste zin'. Twee in de reeks waren Karina van Santen en Martine Vosmaer, die vertalen uit het Engels en het Afrikaans.

No, she said, the voice wasn't weird. (...) No, it's the thing it said, what it said, that was weird. (...)

What did it say? I said.
Curlew or curfew.
It said what?

(...) I mean, I know what curlew means, she said, and I know what curfew means. But I don't know what the game is here.

(uit: *Companion Piece* van Ali Smith)

Vertaling:

Nee, zei ze, het stémgeluid was niet raar. (...) Nee, het zijn de woorden die het zei, wat het zei, dat raar was. (...)

Wat zei het? zei ik.
Curlew or curfew.
Het zei wat?

(...) Ik bedoel, ik weet inmiddels dat *curlew* wulp betekent, zei ze en ik weet dat *curfew* avondklok betekent. Maar ik weet niet waar het in dit geval om gaat.

(uit: *Gezelschap* van Ali Smith)

Het is niet zozeer een moeilijke zin als wel een gewaagde oplossing. Ali Smith vertalen is op de millimeter vertalen. Ze schrijft puntig en vol woordspelingen. We hebben eerst geprobeerd een vertaling voor *curlew* / *curfew* te vinden. Sperwer / spertijd bijvoorbeeld. Een spervuur van sperwers. Maar doordat de *curlew*, de wulp, in het boek uitputtend beschreven wordt, konden we er geen andere vogel van maken. Verzin dan maar eens een woord dat één letter verschilt van 'wulp' en bovendien iets met tijd betekent. We hebben het daarom in het Engels laten staan. Daarnaast stuiten we op een probleem dat vaak voorkomt bij vertalen uit het Engels. Naar het woord 'voice' wordt terugverwezen met 'it'. Maar 'stem' is een 'de'-woord. Omdat het hier geen man of vrouw mocht zijn, hebben we er 'stemgeluid' van gemaakt, een

onzijdig woord. Dit gepuzzel is trouwens precies wat vertalen zo leuk maakt. Het voordeel van samen vertalen is dat je kunt sparren; waar de een vastloopt komt de ander met een oplossing. We sturen de stukken tekst wel vijf keer heen en weer en zijn ook genadeloos in het veranderen van de vertaling van de ander. *Kill your darlings* werd ons op het Instituut voor Vertaalkunde al ingeprent, maar wij maken dus ook gehakt van de ‘darlings’ van de ander. Nadelen van met z’n tweeën vertalen zijn hooguit dat het niet twee keer zo snel gaat, dus financieel is het niet handig. En soms denk je te gemakkelijk: de ander kijkt er nog wel naar, waardoor bepaalde kwesties blijven zitten tot in de eerste of tweede drukproef. We vertalen nu het nieuwe boek van Salman Rushdie; zo moeilijk als Ali Smith kan zijn, zo gemakkelijk is Rushdie om te vertalen omdat hij zulke duidelijke zinnen schrijft. Vroeger waren dit soort teksten, met veel verwijzingen naar politiek, andere culturen en literatuur, heel tijdrovend en moesten we veel opzoeken in de bibliotheek. Gelukkig is er nu internet. Een zegen voor de vertaler.